

Nordre Øyeren

– 50 år med fugl, fredning og frivillighet –

av Thomas Sæther
Nordre Øyeren Fuglestation

Tale ved Nordre Øyeren naturreservats jubileum 3. sep. 2025

Nordre Øyeren - 50 år med fugl, fredning og frivillighet

Foto: Lars Mariåsen

Kjære alle sammen, Gratulerer med dagen!

I dag feirer vi Nordre Øyeren naturreservats 50 årsjubileum. Det er jo nesten utrolig! Da Nordre Øyeren naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 5. desember 1975, ble naturvernets kamp gjennom en årrekke kronet med seier. Råkene og flærene. Vikene og flatene. Åkre, beiter og løvskog. Pilekratt. Morgentåka, isen, flommen. Sandbankene der vadere løper på lette bein. Vannveien der remser med kortnebbgjess ruller nordover i den friske aprillufta. Matkammeret hvor krikkender på stive vinger sneier tretoppene før de går inn for landing. Deltaet der sangsvanene tuter i vinternatta. Det som den gang var Norges største naturreservat, ble vernet på grunn av det rike dyre- og planteliv, der deltaets betydning som trekklokalitet for vannfugl var en av de viktigste faktorene. Nordre Øyeren Fuglestasjon var med helt fra starten og dokumenterte naturverdiene i elvedeltaet som vi er så glade i. Det er på tide å summere opp 50 år med fugl, fredning og frivillighet i et av Norges viktigste våtmarksområder.

Foto: Øystein Søbye

Foto: Agnes Lenes

1970-tallet: dokumentasjon og fredningskamp

Det første initiativ for å få vernet Nordre Øyeren kom i 1967. Det året ble området ført opp på Statens naturverninspektørs liste med forslag til mulige verneområder. Noe videre fart i debatten ble det likevel ikke før rundt 1970. Norsk Leca hadde da kastet sine øyne på leireforekomstene i ravineterrenget som omgir Øyeren, og ønsket å anlegge en fabrikk ved Snekkervika. Rælingen kommune ønsket industriarbeidsplasser velkommen, men frivillige organisasjoner, faglige institusjoner og enkeltpersoner var uenige. Som kjent tapte naturvernet denne saken, og det fantastiske ravinelandskapet ble ikke inkludert når reservatet ble opprettet fire år seinere. Tveterravinene, Jahrravina og Eiketoppen på Årnes måtte vike. Lecasaken førte likevel til en bevisstgjøring og bidro til å økt engasjement for vern. I dag er produksjonen ved Norsk Leca Rælingen stanset, men ravinelandskapet får vi ikke igjen.

Men noe var altså i emning: I 1969 startet naturinteresserte ungdommer fra Skedsmo systematiske tellinger av fugl i Nordre Øyeren. Under ledelse av Steen Dalgaard Nielsen og Øyvind Fritsvold kom gruppa i gang med ringmerking i 1972. Steen Dalgaard Nielsen, en av initiativtakerne til og senere stasjonsleder for NØF, fremmet et privat fredningsforslag til naturvernkonsulenten for Oslo og Akershus, Arne Nesfeldt i november 72: Det var på høy tid å få vernet deler av Øyeren deltaet. Kort tid etter ble Nordre Øyeren Fuglestasjon stiftet, og fem unge menn var til stede på stiftelsesmøtet; I tillegg til Dalgaard Nielsen og Fritsvold, Per Ole og Øivind Syvertsen og Rolf Andersen. De to siste er her i dag. I starten handlet mye om å få oversikt, samle observasjoner og ringmerke fugl. Stasjonen hadde ingen egen hytte, men sov i telt og løer ute i deltaet. Kanoer og små båter ble brukt til å komme seg ut på øyene. Vi lærte mye om fugletrekket gjennom deltaet og om artene som hekker her i de første årene. Da fylkesmannen i januar 1973 lanserte et verneforslag for Nordre Øyeren var det i stor grad basert på våre feltregistreringer. Overraskelsen var

**Steen Dalgaard Nielsen
(1950 – 2019)**

likevel stor da NØF fikk se kartet som viste planene for verneområdet. Mens pionerne i stasjonen hadde håpet på et vern av deler av Årnes-tangen, viste kartet Norges største naturreservat fra Leira i nord til Preståa i sør.

Fredninga og NØFs innsats ble ikke like godt mottatt av alle. Spesielt begrensning i jakta som fulgte den midlertidig fuglelivsfredning fra 1973-1975 og det totale jaktforbudet fra 75-79 falt enkelt tungt for brystet. «Krigen om Øyeren» som Vi menn kalte det var i gang. Og det er ikke overdrivelse, for det ble skutt med skarpt, om enn bare for å skremme, men båter ble tent på og stasjonshytta ble utsatt for hærverk. Heldigvis ble ingen skadet fysisk, men det satte spor. Fra 1979 ble det åpnet opp for en ordning med såkalt prøvejakt. En ordning som skulle gjelde fram til 2013, da den siste forvaltningsplanen kom. I årene fra 1979 til 2013 var jakt i Øyeren derfor en årlig foreteelse. For fuglestasjonen ble det en bitter pille å svelge. Da Miljøvernnavdelingen i tillegg trakk tilbake NØFs dispensasjon for å ringmerke på midten av 1990-tallet, sto vi i den absurde situasjonen at det var lov å skyte fugl i Nordre Øyeren naturreservat, men skulle man ringmerke dem måtte man søke om dispensasjon. Det nedlot ikke NØF seg til, og ringmerkingsarbeidet i reservatet ble derfor lagt på is i mange år.

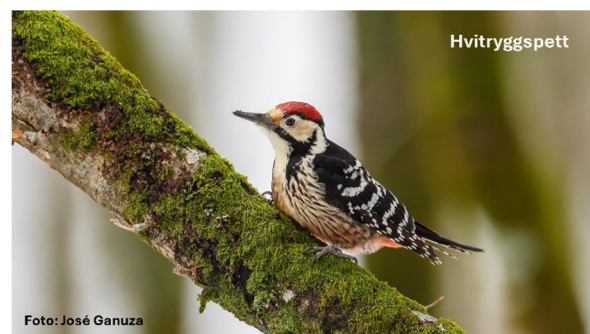
Prøvejakt og ravinrasering til tross, 1970-tallet ble et seierens tiår: Nordre Øyeren ble vernet som naturreservat i 1975 og Nordre Øyeren Fuglestadion ble tildelt WWF's naturvernpris samme året, for øvrig etter forslag fra naturvernkonsulent Arne Nesfeldt. Prisen ble overrakt under en høytidelig seremoni i Universitetets aula av daværende Kronprins Harald. Selv mottok Nesfeldt VG's miljøvernpris også det i 1975.

Og når vi ikke mottok naturvernpriser, så telte vi vannfugl: 1978, 1979, 1980...

1980-tallet: ringmerking og registreringer

Fra midt på 1970 og utover 80-tallet vokste NØFs medlemsmasse til rundt 40 medlemmer. Det åpnet opp for mer aktivitet og flere prosjekter. Vi talte opp antall syngende sivpurvhanner og kunne konstatere at Nordre Øyeren var et av stedene i Norge med høyest tetthet av den arten. Vi registrerte trekkende vannfugl og hekkende vadere. Den gang hekket det fortsatt gode antall med blant annet vipe og storspove i reservatet. I dag er dessverre situasjonen en annen. Hvitryggspetten fulgte vi store deler av 80-tallet til den hekket for siste gang i 1989. Et møysommelig arbeid ble lagt ned for å finne reirene til

fiskeørnene som fisket på Øyeren og som hekket i Østmarka og Fetskogene. Da som nå er Øyeren et av stedene i Norge med høyest forekomst av denne karismatiske arten. Overvintrende svaner i Øyeren, Glomma og Vorma ble telt fra fly fra midten av 1980 og fram til begynnelsen av 1990-tallet. Jeg vet ikke om dere har forsøkt å telle fugler fra småfly? Det kan være ganske røft, man blir liksom ett med elementene. Et par av stasjonens medlemmer ofret seg virkelig og gjennomførte turene med kikkert i den ene hånda og spypose i den andre. De høyeste sangsvanetallene har vi fra denne tiden. Etter 2000 har antall vintersvaner falt i Øyeren, sannsynligvis fordi arten overvintrer lenger nord og øst pga. varmere vintre og åpent vann. I 1985 fikk Nordre Øyeren internasjonal anerkjennelse da

reservatet ble ført opp på RAMSAR-konvensjonens liste over internasjonalt viktige våtmarksområder.

For stasjonen bød også 1980-tallet på store forandringer i form av hyttebytte. Stasjonshytta på Årnestangen som hadde vært så heldige å få låne av tidligere leder Steen Dalaard Nielsen og kona Ninka, ble solgt i 1985 og vi måtte ut å lete etter et nytt sted å være. Året etter fikk NØF heldigvis mulighet til å låne Høgden-familiens hytte – Solgløtt – i Burvegen, mot at den ble vedlikeholdt.

Men når vi ikke vedlikeholdte hytte, så telte vi vannfugl: 1988, 1989, 1990...

1990-tallet: vannstandsbråk og miljøfaglige undersøkelser

1990-tallet startet det som skulle bli mer enn en sandstorm i et vannglass. Våren 1991 var usedvanlig tørr, og fordi snøsmeltinga i fjellet kom sent holdt vårvannstanden seg lav lenge og deltaflata i Øyeren lå eksponert i april og mai. Det ble et ramaskrik uten like fra diverse hold, og den ene påstanden etter den andre, fra folk som visste eller mente å vite, ble presentert i media: fisken fikk ikke gytt, eggene tørket ut, fuglene fant ikke mat, erosjonen økte, vi fikk sandstormer, båtene sto på land, folk fikk ikke tørket klærne ute, og sist, men ikke minst så det så stygt ut: som et månelandskap.

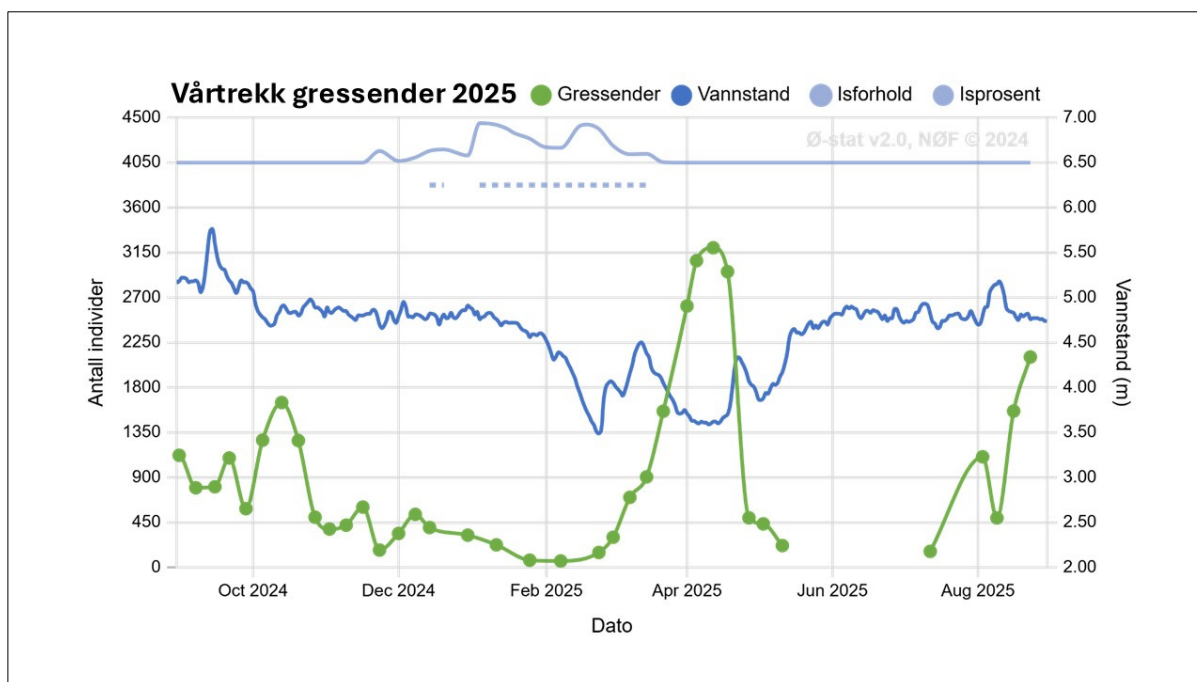
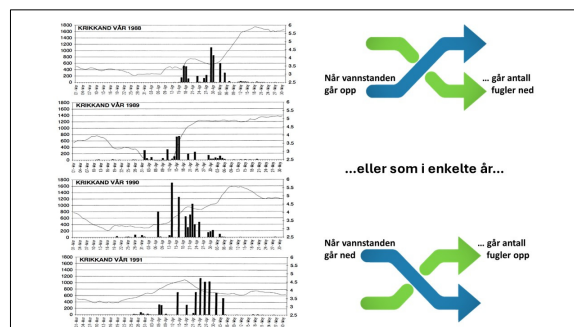
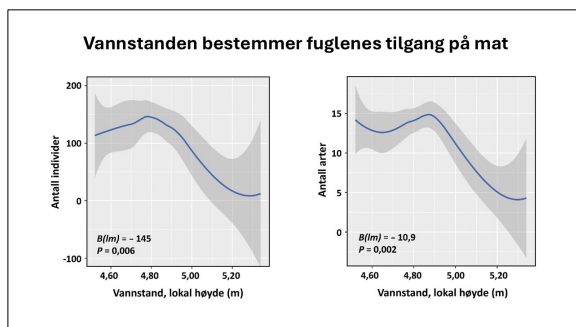
Fuglestasjonen tilhørte dem som ikke bekymret seg så mye, hverken for fugl eller fisk, og så dette som en del av en naturlig variasjon gjennom årene. I disse perioden var det Yngve Kvebæk som var leder i stasjonen og han og stasjonens «naturen først»-prinsipp skulle prege både faglige innspill, avisintervjuer og mer humoristiske sleivspark. Som i Yngves vannstandsdiikt fra 1993, der et av versene er tilegnet dem som skrek over seg og synes at vannstanden burde holdes høy fordi sand og leire er så stygt (og jeg leser):

Så var det dette med estetikken,
det var den manglende visdomsbrikken
Man kan aldri vite hva som er fint,
før noen går ut og gir andre et hint
Da får vi samlet den store massen,
som ikke ser forskjell på blomsten og dassen.

Som en følge av situasjonen i 1991 ba Olje- og energidepartementet Glommens og Laagens brukseierforening (GLB) vurdere en endring av manøvreringsreglementet. Parallell med dette startet Akershus fylkeskommune opp prosjektet «Miljøfaglige undersøkelser i Øyeren» der seks delprosjekter så på sammenhengen mellom vannstanden og naturverdier knyttet til vannkvalitet, erosjon/sedimentasjon, botanikk, bunndyr, fisk og fugl.

NØF ble hyret inn til å gjennomføre ulike vannfugltellinger og leverte grunnlagsdataene til det som skulle bli Fuglerapporten. Sammen med Professor Svein Dale ved NMBU og Rolf Andersen i ENCO som analyserte og publiserte dataene, brukte NØF store deler av 1990-tallet til å forsøke å drive igjennom den krystallklare, men akk så kontraintuitive konklusjonen: Når vannstanden går opp, går antall fugler ned. Lav, til middels lav vannstand sørger for at maten som vannfuglene leter etter er tilgjengelig. Vi viste det da og vi har vist det gang på gang på gang på gang.

Sluttrapporten ble godt mottatt og ble et viktig bidrag til kunnskapen om Øyeren og hvordan vannstanden, Øyerens pulsslag, påvirker organismene som lever der. Vannstand og vannstands-reguleringa er den ene faktoren som har størst innvirkning på naturverdiene i Øyeren. Ironisk nok er det også en av veldig få aktiviteter i reservatet som ikke er regulert av fredningsbestemmelsene. I Øyeren er det vannkraft heller enn vernekrefter som har settet dagsordenen. Det nye prøvereglementet fra 1996 som til slutt ble vedtatt med noen endringer i 2014 bærer også preg av det. Her forsøkte man å balansere ulike hensyn opp mot hverandre og fugletrekk, fisk og fiske, båtliv og landbruk ble tillagt like mye vekt, alt i et regime som skal kaste av seg økonomisk. Resultatet ble et slags kompromiss. Flott

kan man kanskje tenke, men alt har sin pris. I dette tilfellet gikk det ut over vaderne. Paragrafen om vann til kai før 17. mai ble laget av hensyn til fritidsbåter, men når vannet heves for tidlig, kommer ikke vaderne til mudderet. Dette viser hvor vanskelig det er å gjøre alle til lags og samtidig verne om naturverdiene i deltaet.

Man får sjelden i pose og sekk. Men både NØF og fuglene er vant til å jobbe i motvind, høy vannstand og sterk strøm. Vi har gjort det før, og kommer til å gjøre det igjen. Senere i høst møter vi representanter fra miljødirektoratet, statsforvalteren, NVE, BirdLife og SABIMA for å diskutere situasjonen rundt den negative påvirkningen reguleringa har på vadertrekktet om våren

Men det skjedde mer på 1990-tallet og overraskende nok skulle det også bli tiåret da høy vannstand og flom skulle prege Øyeren. Vesleofsen i 1995 ble en prøvelse både for befolkningen i flomsona, for landbruket, og for beredskapen på Østlandet. I deltaet var det først og fremst pattedyra som sleit. De kunne ikke ta til vingene og flykte.

NØF gjorde en liten innsats og reddet grevlinger, elgkalver og en rev fra å forsvinne i vannmassene. Mye av dette med VG på slep. Bildet «Et flomoffer» ble da også belønnet med tredje plass i Pressefotografenes årlige konkurranse Årets bilde, kategori natur.

Et par år senere gikk endelig en mangeårig drøm i oppfyllelse. Nordre Øyeren naturinformasjonssenter ble endelig en realitet. Bygningen vi sitter i nå, og som senere har byttet navn til Besøkssenter våtmark ble åpnet med brask og bram i 1997. NØF satt i forprosjekteringsgruppa og så, både da og nå, viktigheten av arbeidet som gjøres for å formidle naturverdiene i Øyeren til alle besøkende. Vi skal få høre mer om dette i neste innlegg.

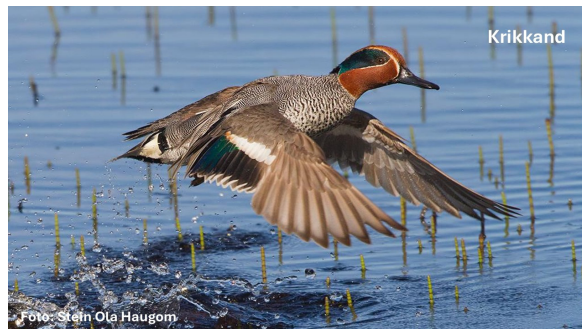
Foto: Museene i Akershus

Vi avslutter 1990-tallet med en liten anekdote fra vernehistorien: I 1992 ble Sørumsneset naturreservat opprettet, som en naturlig forlengelse av Nordre Øyeren naturreservat. Området hadde vært midlertidig fuglefredningsområde siden 1976 og det var betryggende å endelig få vernet denne lokaliteten. Fredningstidpunktet sammenfalt med tiden da trasen for nye RV159 på Nesa skulle vedtas og da ble det kollisjoner: I et brev til Fylkesmannens Miljøvernnavdeling ble det påpekt at den nye riksvegtrassen var lagt 40 m innenfor det som da var grensa til det midlertidige verneområdet på Sørumsneset. Svaret som kom, overrasker fortsatt. «Nei, her var det ikke noe konflikt mellom reservatgrensa og vegtraseen». På det vedlagte kartet var den gamle grensa langs Isakvegen og ca 15 mål med midlertidig fuglefredningsområde fjernet, med korrekturlakk. Ikke et kjempetap for naturen, men et godt eksempel på hvor ung naturvern-tanken fortsatt var i Norge på tidlig 90-tall. Og hvor langt vi var unna Photoshopping og Deepfake.

Og når vi ikke fortalte gamle skrøner, så talte vi vannfugl: 1998, 1999, 2000...

Foto: Norge i bilder

Krikkand

Foto: Stein Ola Haugom

2000-tallet: rapporter og analyser

Fra slutten av 1990-tallet og inn på 2000-tallet ble NØFs forhold til forvaltningsmyndighetene mer anstrengt. Gamle allierte fra vernekampen befant seg stadig oftere på hver sin side i ulike saker. Når vi påpekte brudd på vernebestemmelsene i reservatet, fikk vi beskjed om at i Øyeren var det såkalt «smidig forvaltning» som gjaldt og at «at det var folk med store kikkerter som var problemet». Det virket som om det var viktigere å unngå konflikt enn å unngå brudd på verneforskriftene. Det skapte konflikter.

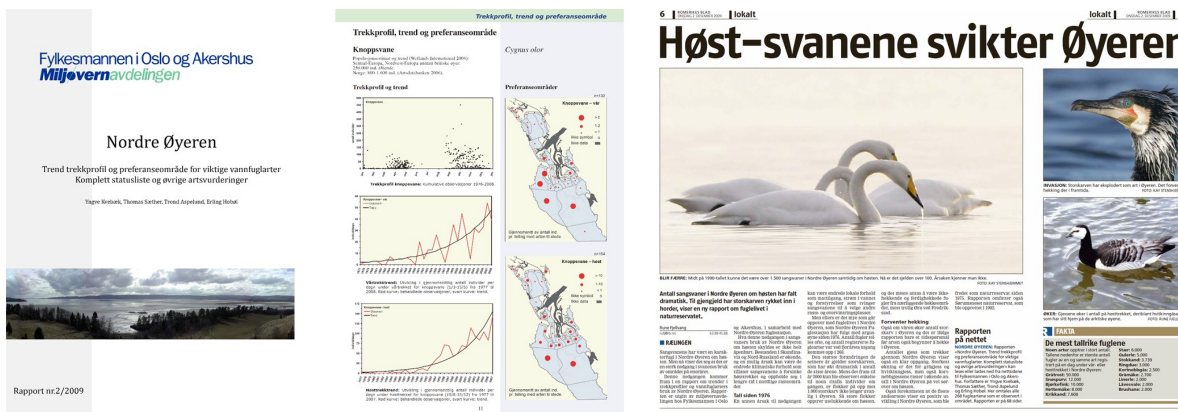
Foto: North News & Pictures Ltd.

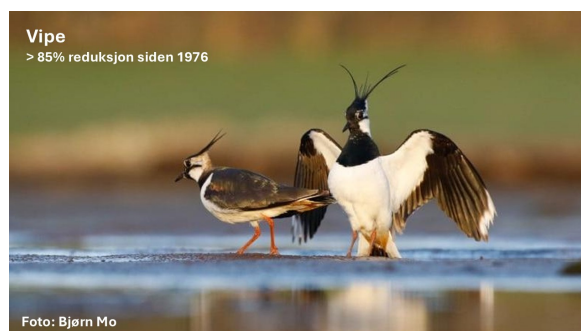
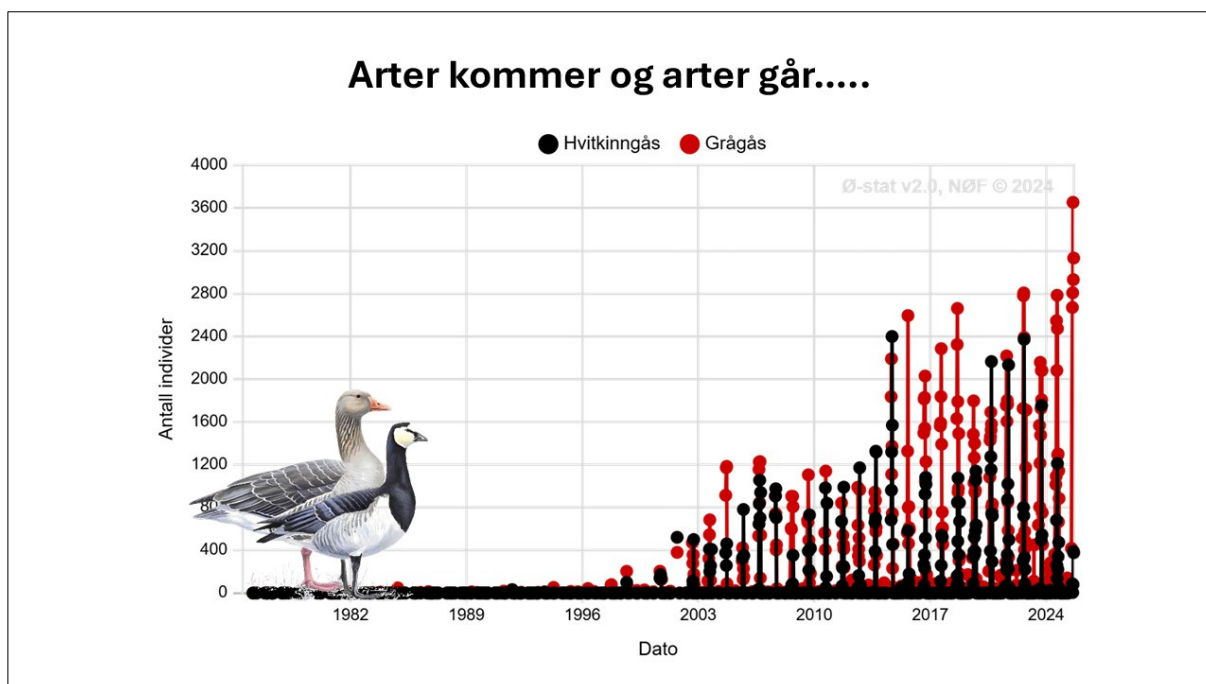
Øyeren brenner
Årlig skjøtselstiltak til 2007

Foto: NØF

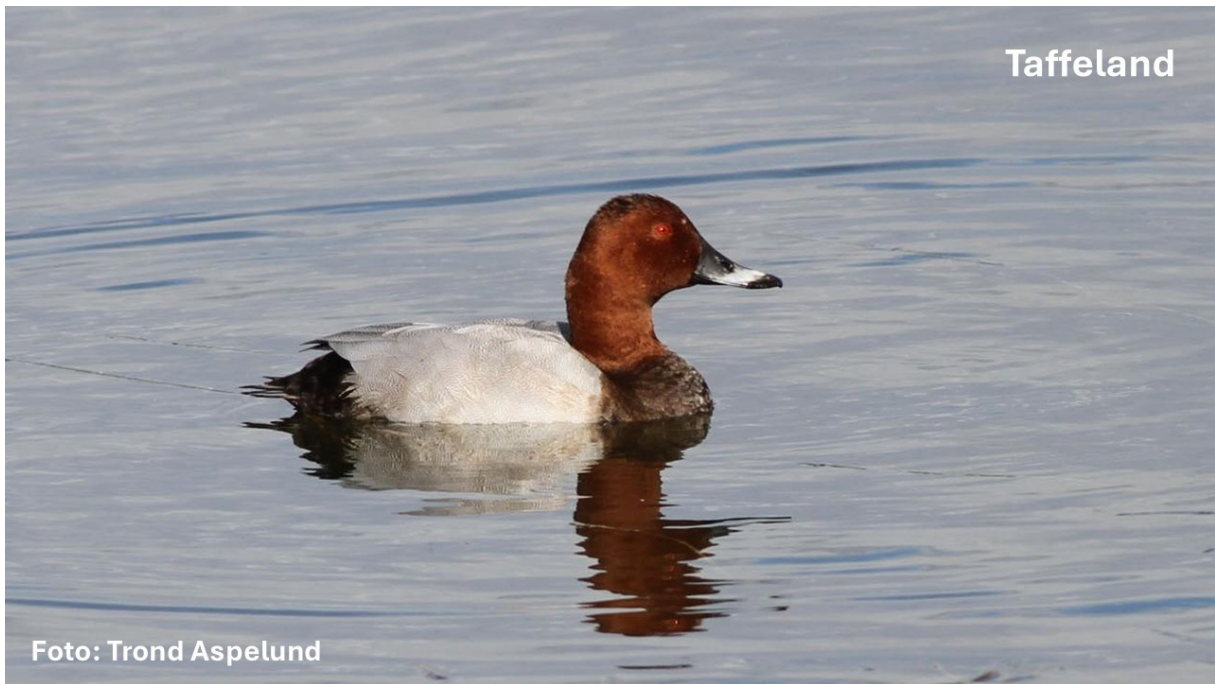
Men mot slutten av tiåret kom det nye krefter til hos Fylkesmannen. Liv Dervo og Tore Bjørkøyli fikk fart på sakene og i 2009 fikk NØF i oppdrag å sammenfatte trender, trekkprofiler og preferanseområder for vannfuglartene som trekker gjennom Øyeren. Det ble et omfattende arbeid, som krevde samarbeid med fagbiologer. Vi så behovet for å digitalisere alle våre observasjoner og rapporter, og vi så hvor viktig det var med god

statistisk kompetanse. Analysene i rapporten viste at flere av vannfuglartene som bruker Øyeren på trekk, som grågås og hvitkinngås, krikkand og stokkand, hadde hatt en positiv bestandsutvikling siden fredningstidspunktet. Mens enkelte andre som hettemåke og vipe var på vippepunktet. I dag sitter vi med fasiten. Disse to artene som opptrådte i hundre og tusentall ved fredningstidspunktet er nå kritisk truet og nesten borte.

Ja, og når vi ikke skrev rapporter, så telte vi vannfugl: 2008, 2009, 2010...

2010-tallet: digitalisering og ny forvaltningsplan

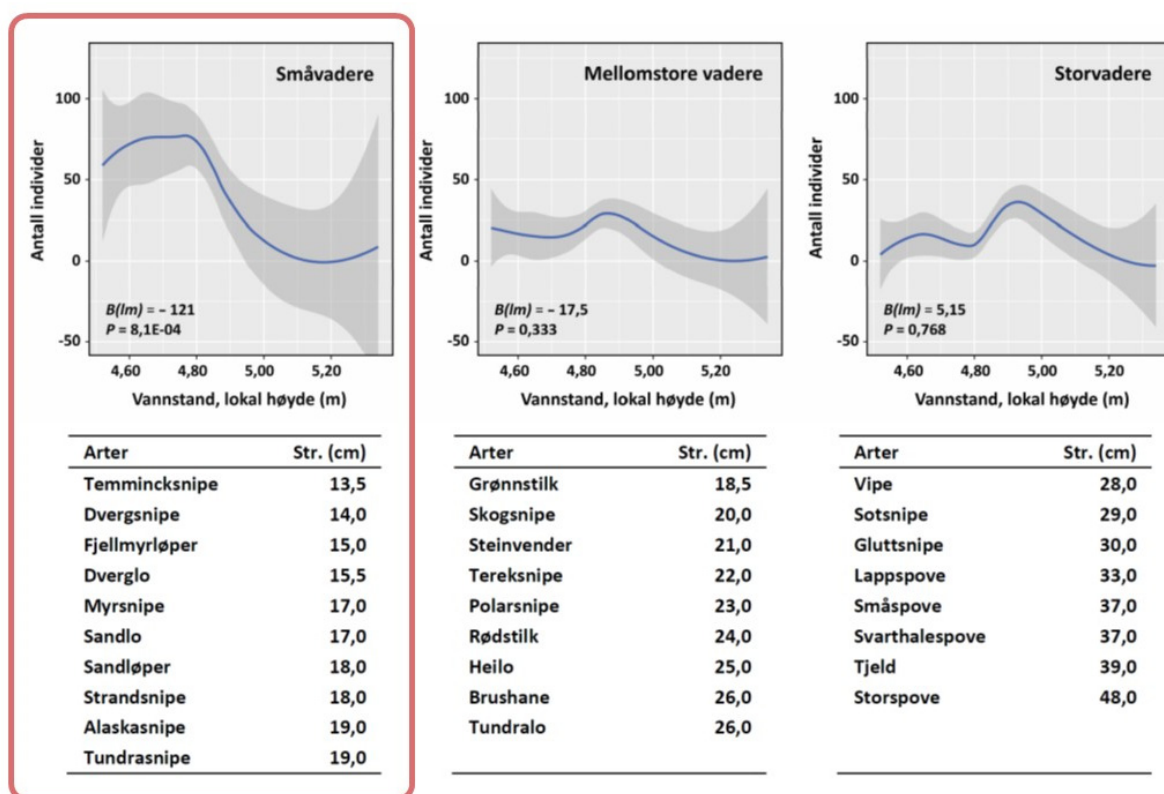
Årene fra 2010 til 2019 sto i digitaliseringens tegn. Artsobservasjoner har liten verdi hvis de ikke er lett tilgjengelig i databaser. Stasjonens medlemmer tok den store jobben med å taste inn nærmere en 250.000 observasjoner fra slutten av 1800-tallet og fram til 2015. Et forsiktig estimat antyder at det tok et helt årsverk. Dette arbeidet hadde ikke vært mulig uten finansieringen vi mottok fra GBIF Norge, Statsforvalteren og GLB.

Den nye forvaltningsplanen kom i 2013 og knesatte prinsippet om ferdselsbegrensninger i de viktigste rasteområdene, vår og høst. I Svetlet, i Snekkervika og i Rossholmleira og Blesaleira. Igjen var det NØFs analyser av preferanseområder fra 2009 som dannet grunnlaget for de nye reglene. Samtidig ble de også satt et endelig punktum for jakt i Nordre Øyeren.

Sommeren 2014 startet et 5-årig prøveprosjekt med forsert flomtapping i perioden juni til september. Forutsetningen var at GLB innhentet kunnskap om effektene av økt flomtapping på erosjonsforhold, fugletrekk og eventuelle ulemper for brukerinteressene. NØF fikk i oppdrag å undersøke vannstandens effekt på vadertrekket. Gjennom fire høstsesonger og 40 feltdager registrerte vi vadertrekket på tuppen av Årnestangen. Analysene viste, nok en gang får vi nesten si, en negativ sammenheng mellom 1) vannstand og antall vadere og 2) vannstand og antall vaderarter. Og det er de minste vaderne som er mest utsatt når vannstanden øker. Muligheten for nå ned til alt snadderet i mudderet forsvinner allerede når vannet ligger 2-3 cm over sandbankene.

De årlige dialogmøtene mellom GLB, grunneiere, statsforvalteren, båtforeninger, lensemuseet, besøkssenteret og NØF i prosjektperioden la grunnlag for godt samarbeid og ble et viktig fora for å diskutere Øyerensaker. Møtene avholdes fortsatt, 7 år etter at prosjektet ble avsluttet.

2 HELG Lørdag 30. november 2019 ROMERIKESBLAD

Denne fuglen er symbolet på det rike fuglelivet i Romerikes Amazonas. Nå er den i ferd med å forsvinne.

Store deler av fuglebestandene i Nordre Øyeren Naturservatet er i ferd med å kollapse. Ved Nordre Øyeren fuglestasjon viser de siste tellingerne at situasjonen er verre enn de fryktet.

REPORTASJE

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

NØF har i år gjennomført sin årlige telling av sivpurver i Nordre Øyeren Naturservatet. Resultatet er svært bekymringsfullt. Sivspurvbestanden har sunket med 70 prosent sammenlignet med tidligere år.

ROMERIKESBLAD Lørdag 30. november 2019 HELG 3

BLA OM >

Her er kartet som viser hvor Nordre Øyeren ligger i forhold til de omkringliggende kommunene. Kartet er utarbejdet av NØF.

Her er et bilde som viser to personer som observerer fugler i et felt. Bildet er tatt av NØF.

NØF byttet logo i 2023

Sivspurven er NØFs logoart, og ble i sin tid ble valgt fordi den er en karakterart i reservatet. I 2019 gjennomførte vi en ny totalopptelling av syngende sivspurv i reservatet. Analysene viste dessverre at antall revir hadde sunket med 70% fra tidlig 80-tall. Det var dramatisk og ble dekket med en 12-siders reportasje i Romerikes blad. Færrest sivspurv var det litt overraskende der det blir beitet. Dette viser behovet for mer undersøkelse av sammenhengen mellom driftsformer og habitatpreferanser hos Øyerens hekkefugler.

Etter fredningen av Nordre Øyeren i 1975 har flere naturreservater som henger sammen med Nordre Øyerens vannveger kommet til. Holmen langs Leira var først ut i 1982. Så fulgte Sørumsneset i 1992, Råsok i 2008 og Rud i 2017. I 2016 ble Stilla og Brauterstilla vernet. Dette var noe NØF hadde jobbet for siden tidlig 90-tall og nok en gang ble fuglestasjonens dokumentasjon av fuglelivet en viktig brikke i verneprosessen. Likevel hadde denne fredningsmedaljen en bakside. Området ble nemlig vernet som kompensasjon for tapte arealer i Åkervika ved Hamer i forbindelse med utbygging av E6.

Utvidelse av vei førte også til arealtap i Nordre Øyeren naturreservat. Da riksvei 22 ble bygget ut til fire felt i perioden 2013-15, ble deler av Merka lagt under asfalt. Dette ble kompensert med avbøtende tiltak som amfibietuneller og observasjonsplattform, bekostet av Vegvesenet. Heldigvis er Merkja fortsatt en funksjonell lokalitet som huser store flokker med ender og gjess under trekket. I år er det ting som tyder på at det har hekket både skjeand og snadderand her.

Og når vi ikke telte kjørefelt, så telte vi vannfugl: 2018, 2019, 2020...

2020-tallet: datadeling og 50-årsjubileer

Deling av data er et viktig prinsipp både innenfor forskning og forvaltning. Og da vi bikket over i 2020-tallet hadde endelig NØF tid og kompetanse til å lage løsninger for å presentere dataene våre på nett. Sammen med aktiv bruk av sosiale medier ser det ut til å ha skapt en fornyet interesse for fuglelivet i reservatet.

I 2020 fikk vi mulighet til å kjøpe tilbake hyttene på Årnestangen. Og endelig befant vi oss midt i smørøyet igjen, både i forhold til fugleopplevelser og publikumskontakt. Og slik kom ideen om en Fugleskole for barn og unge. Siden 2021 har NØFs ringmerkingsgruppe tatt imot barneskoleklasser fra Rælingen, videregåendeklasser fra Romerike og studenter fra Universitetet i Oslo. Elevene har fått en innføring i områdets verdi, fugleregistreringer og ringmerking. *En fugl i hånden er åpenbart bedre enn ti på taket* og høydepunktet for de fleste deltagerne er å få holde en fugl. Ringmerkingsgruppa har gjort en fantastisk jobb, mens Sparebankstiftelsen, Romerikes blad og Bess Jahres stiftelse har bidratt økonomisk.

Og så kom 50-årsjubileumene på rad og rekke: NØF feiret 50-årsdagen i september 2023. Midt under flommen Hans, så vi måtte evakuere festen til Besøkssenteret. NØFs vannfugltellinger fylte 50 år i januar og er fortsatte Norges eldste dataserie med systematiske artsobservasjoner, og så feirer vi altså reservatets 50 årsjubileum i kveld.

Hvordan hadde det sett ut her i dag hvis Nordre Øyeren ikke hadde blitt fredet? Ganske annerledes vil jeg tro.

I dag tar vi nærmest for gitt at Nordre Øyeren er vernet, med det regelverket vi finner i forskriften og i dagens forvaltningsplan. Men det er det ikke. Kampen for vern har til tider vært hard og frontene steile. Forslagene til bruk og utbygging har vært mange og kreative: som nedtapping og oppdyrking, hoved-flyplass, broforbindelse fra øst-vest og utsprenging av flomtunnel gjennom Østmarka til Oslofjorden.

Men selv om vernet satte en stopper for de mest inngripende prosjektene, har Nordre Øyerens 50-årige historie vært preget av, tautrekking, interessekonflikter og kompromisser, i forbindelse med vannstandsregulering, arealbruk, jakt, fiske, ferdsel, fartsgrenser, industriutslipp og utbygging langs kantsonene. Selv om verneinteressene har opplevd mange seire, må vi nok innrømme at det har vært en del tap også. Det er bare å ta en titt ut. Nordre Øyeren anno 2025 er dessverre ikke det Nordre Øyeren var ved vernetidspunktet i 1975.

Men likevel er vi her, likevel ferier vi, for naturverdiene er på ingen måte borte, de er der fortsatt. Nordre Øyeren er fortsatt en internasjonalt viktig trekklokalitet for vannfugl, den er fortsatt en av de mest fiskeartsrike innsjøene i Norge, den har fortsatt verneverdige plantesamfunn og et varierer insektliv, og deltaet er fortsatt en spennende naturtype med en aktiv geologi. Nordre Øyeren er fortsatt verd å verne om.

Kjærligheten til Øyeren, jeg tror vi må kunne bruke et sånt ord, var med å legge grunnlaget for vernet. Den samme kjærligheten har vært avgjørende for at vi i Nordre Øyeren Fuglestasjon samvittighetsfullt og systematisk har lagt stein til stein, og time til time i et omfattende overvåkningsarbeid i form registreringer, ringmerking og rapporter. Ofte ubetalt og ofte i motvind og høy vannstand, men alltid frivillig. Vi blir her litt til.

Gratulerer med dagen, naturen! Lenge leve Nordre Øyeren naturreservat!